

አፓርታይድ: ክፍል-7:- ፖለቲካ ሲያረጅ አመፅ ይወልዳል

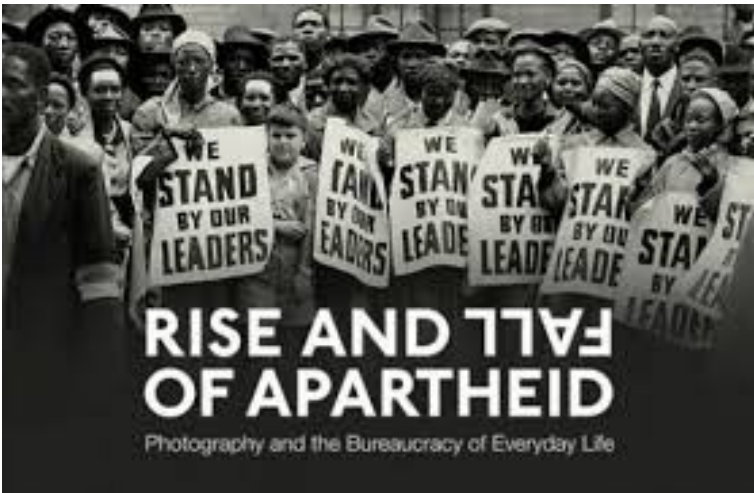
June 19, 2017

ስዩም ተሾመ

አንድ መንግስታዊ ስርዓት አራት የለውጥ ደረጃዎች አሉት። እነሱም፡- ህልውና (Survival)፣ እድገት (Growth)፣ ልማት (development) እና ብልፅግና (Evolution) ናቸው። የትኛውም መንግስት ቢሆን ለውጥና መሻሻል ከማምጣት በፊት በቅድሚያ የስርዓቱን ሕልውና ማረጋገጥ ይኖርበታል። ይህ መንግስታዊ ስርዓቱ ከተዘረጋ በኋላ ባሉት የመጀመሪያ አስር አመታት ውስጥ የሚከናወን ይሆናል። በኢትዮጵያ ከደርግ ውድቀት በኋላ እ.አ.አ. ከ 1991 – 2001 (1983 – 1993 ዓ.ም) ባሉት አስር አመታት የተከናወነ ሲሆን በደቡብ አፍሪካ ደግሞ የእንግሊዝ ቅኝ-አገዛዝ ስርዓት ካበቃበት እ.አ.አ. ከ 1948 – 1959 ዓ.ም ድረስ ባሉት አስር አመታት ተከናውኗል።

የደርግ ሥርዓትን በኃይል አስወግዶ ወደ ስልጣን የመጣው የኢህአዴግ መንግስት የመጀመሪያዎቹን አስር አመታት የብሔር-አፓርታይድ ስርዓትን በመዘርጋትና የሥርዓቱን ህልውና በማረጋገጥ ላይ ተወጥሮ የነበረበት ውቅት ነው። በተመሳሳይ፣ በደቡብ አፍሪካ የነበረው የዘር-አፓርታይድ የነጮችን የበላይነትና ተጠቃሚነት የሚረጋገጡ ሕጎችን በማውጣትና ተግባራዊ በማድረግ ላይ ተወጥሮ ነበር። ለምሳሌ፡በዘር ላይ የተመሰረተ

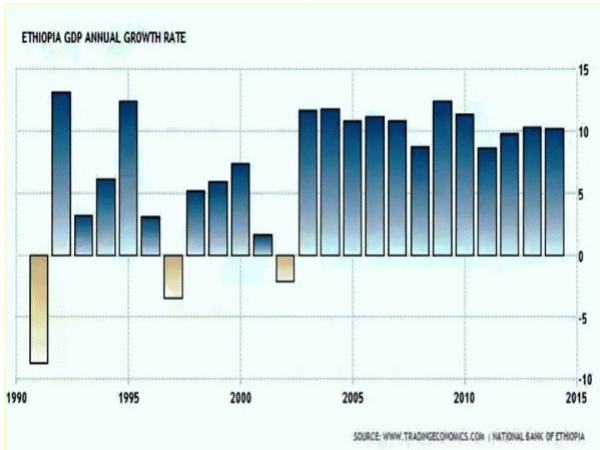

የሕዝብ አሰፋፈር የሚደነግገውን “The Group Areas Act” (1950)፣ በዘር ላይ የተመሰረተ የሕዝብ ምዝገባ አዋጅ “The Population Registration Act” (1950)፣ በመጨረሻም ጥቁር ደቡብ አፍሪካዊያንን በጎሳ የሚከፋፍለውን “The Promotion of Bantu Self-Government Act of 1959” የተባለውን አዋጅአውጥቶ ተግባራዊ ያደረገበት ወቅት ነው።

በመጀመሪያዎቹ አስር ዓመታት የመንግስታዊ ስርዓቱን ህልውና ለማረጋገጥ (Survival) የሚደረገው ጥረት በመጨረሻ ፈጣን የኢኮኖሚ እድገት እንዲያስመዘገቡ ያስችላቸዋል። ይህ ወቅት በኢትዮጵያ እ.አ.አ. ከ 2003 – 2013 (1994 – 2004) ዓ.ም፣ በደቡብ አፍሪካ ደግሞ እ.አ.አ. ከ 1960 – 1970 ዓ.ም ያሉት አስር አመታት ናቸው። በመሰረቱ የኢኮኖሚ እድገት በዋናነት የጎንዮሽ መስፋፋት (Horizontal expansion) ነው። ይህ ወቅት በኢትዮጵያ ለዘመናት በከተማው ማህበረሰብ ዘንድ ብቻ

ተወስነው የነበሩ ማህበራዊ አገልግሎቶች፣ የመሰረተ-ልማቶች አውታሮች እና ኢኮኖሚያዊ ጥቅሞች ወደ አብዛኛው የሀገሪቱ ክፍል፣ ወደ ገጠር የሚሰፋፋብት ወቅት ነው። የሀገሪቱ የገጠር የመንገድ፣ ትምህርትና የጤና ሽፋን በከፍተኛ ፍጥነት ያደገበት፣ የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ መሰረተ-ልማት አውታሮች ግንባታ እና አገልግሎት ለገጠሩ ማህበረሰብ ተደራሽ የሚሆንበት ነው።

እ.አ.አ. በ 1960 ዎቹ መጀመሪያ ላይ በደቡብ አፍሪካ የነበረው የአፓርታይድ ስርዓት ከጃፓን ቀጥሎ በአለም ፈጣን የተባለውን የኢኮኖሚ እድገት አስመዝግቧል። በተመሳሳይ፣ የኢህአዴግ መንግስት እ.አ.አ. ከ 2003 ዓ.ም ጀምሮ በአለም ፈጣን የተባለው የኢኮኖሚ እድገት አስመዝግቧል። ከታች በምስሉ ላይ እንደሚታየው፣ በመጀመሪያዎቹ አስር አመታት ከ 1991 – 2001 (1983 – 1993 ዓ.ም) የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ እድገት በከፍተኛ ሁኔታ ይዋኸቅ ነበር። በሁለተኛ አስር አመታት ግን እ.አ.አ ከ 2002 – 2012 (1994 – 2004) ዓ.ም ጀምሮ ግን የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ እድገት ፈጣንና ብዙ መዋዠቅ አይታይበትም።

ምስል 1፡ የኢትዮጵያ አመታዊ የምርት መጠን እድገት፣ ከ 1991 – 2014 (1983 – 2007) ዓ.ም

መንግስታዊ ስርዓቱ ፈጣን የኢኮኖሚ እድገት ለማስመዘገብ የሚያደርገው ጥረት ስርዓቱን ወደ ሦስተኛው የለውጥ ደረጃ፣ ልማት (development) ያሸጋግረዋል። በኢኮኖሚ እድገት (Growth) ደረጃ ላይ የሚመዘገበው ለውጥና መሻሻል በአብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ዘንድ ያለውን የመረጃ አቅርቦትና አጠቃቀም ያሻሽላል። ማህበራዊ ግንኙነቱን ከቀድሞ በተሻለ ፈጣንና ቀልጣፋ ያደርገዋል። በዚህም የሕዝቡ የፖለቲካ ንቃተ-ህሊናን ይጎለበታል፣ መብትና ግዴታቸውን ማወቅና መጠየቅ ይጀምራሉ። በዚህ መሰረት፣ በሦስተኛው አስር አመታት ላይ መንግስታዊ ስርዓቱ ስር-ነቀል የሆነ ለውጥና መሻሻል ማምጣት ይኖርበታል። ምክንያቱም፣ የሀገሪቱ ፖለቲካዊ ስርዓት በኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ሕይወት ውስጥ ከሚስተዋለው ለውጥና መሻሻል ጋር አብሮ መለወጥና መሻሻል አለበት። ፖለቲካዊ ስርዓቱ በአብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ዘንድ ከሚታየው የለውጥ ፍላጎት ጋር አብሮ የማይለወጥ፣ የማይሻሻል ከሆነ ግን የለውጥ አብዮት (Revolution) ይቀሰቀሳል። በዚህ ረገድ “Huntington” የተባለው ፀኑሪ ሁኔታውን እንዲህ ሲል ገልጾታል፡-

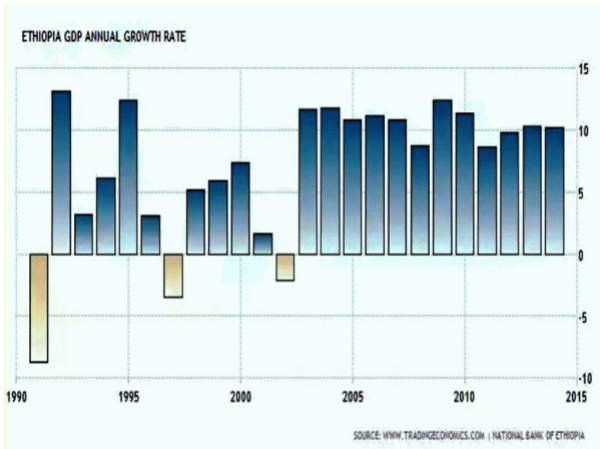
“...It is most likely to occur in societies which have experienced some social and economic development and where the processes of political modernization and political development have lagged behind the processes of social and economic change.” Political Order in Changing Societies, New Haven – London: Yale University Press, 1968.

ከላይ እንደተገለፀው፣ የሀገሪቱ ፖለቲካዊ ስርዓት በማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ዘርፎች እየተመዘገበ ካለው ለውጥና መሻሻል ጋር አብሮ መሄድ አለበት። በሦስተኛው አስር አመት ላይ የሚነሳውን የለውጥ ወጅብ ዲሞክራሲና የኢኮኖሚ እድገትን እንደ አማራጭ መጠቀም አይቻልም። ምክንያቱም፣ በፖለቲካዊ ስርዓቱ ላይ ስር-ነቀል ለውጥ ማምጣት እስካልተቻለ ድረስ በሁለተኛው አስር አመታት የነበረውን የኢኮኖሚ እድገት ማስቀጠል አይቻልም። ለምሳሌ፣ “Thomas W. Hazlett” የተባለው ምሁር በደቡብ አፍሪካ የነበረው የአፓርታይድ ስርዓት በሦስተኛው አስር አመት የኢኮኖሚ እድገቱን ማስቀጠል በዘር-ልዩነት ላይ የተመሰረተውን የፖለቲካ ስርዓት ማስወገድ የግድ እንደነበር ይገልጻል፡-

“Beginning about 1970, the internal contradictions of apartheid finally caused its slow demise. After the massive legal discrimination of the early apartheid years, black income, relative to white, fell dramatically, and the advance of white workers was won. But much like the boom periods of the two world wars, the robust economic growth of the 1960s rendered apartheid’s protection increasingly obsolete and exceedingly expensive. Necessity became the mother of reform.” The Concise

Encyclopedia of Economics: Apartheid

በመሰረቱ፣ ከሦስተኛው አስር አመት በኋላ የኢኮኖሚ እድገቱ ቀጣይነት በዋናነት በአዳዲስ ፈጠራዎችና ቴክኖሎጂዎች፣ የምርትና ምርታማነትን የሚያሻሽሉ የተሻሻሉ የአሰራር ዘዴዎች እና አደረጃጀቶች ላይ የተመሰረተ ነው። ጨቋኝ ወይም አምባገነን መንግስት ምንም ያህል የበጀትና ድጋፍ ቢያደርግ ዜጎች አዳዲስ ፈጠራዎች፣ ቴክኖሎጂዎች እና አሰራሮችን እንዲፈጥሩ ሊያደርግ አይችልም። ነፃ የመረጃ ፍሰት በሌለበት፣ ሃሳብን በነፃ መግለፅ በማይቻልበት እና በራስ ፍላጎትና ምርጫ መንቀሳቀስ በማይቻልበት ሁኔታ ለአዳዲስ ፈጠራዎች ምቹ የሆነ አከባቢ መፍጠር አይቻልም። በመሆኑም፣ የዴሞክራሲ ጥያቄ እንደ አማራጭ የሚቀርብ ሳይሆን የሀገሪቱን የኢኮኖሚ እድገቱ የማስቀጠል ወይም ያለማስቀጠል ጉዳይ ነው። ከታች ባለው ምስል ላይ እንደሚታየው፣ ኢትዮጵያ ሦስተኛው አስር አመት ከተጀመረበት እ.አ.አ ከ 2013 (2005) ዓ.ም ጀምሮ የኢኮኖሚ እድገት እያሽቆለቆለ እንደመጣ መገንዘብ ይቻላል።

ምስል 1: የኢትዮጵያ አመታዊ የምርት መጠን እድገት፣ ከ 1991 – 2014 (1983 – 2007) ዓ.ም

ከላይ እንደተገለፀው፣ በአሁኗ ኢትዮጵያ እና በቀድሞ የደቡብ አፍሪካ አፓርታይድ በማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ዘርፎች እየተመዘገበ ከነበረው ለውጥና መሻሻል ጋር ተያይዞ በፖለቲካዊ አስተዳደር ስርዓቱ ላይ ተመሳሳይ ለውጥና መሻሻል እንዲመጣ ከአብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ጥያቄ ተነስቷል። በደቡብ አፍሪካ የነበረው የአፓርታይድ ስርዓት በጎሳ በመከፋፈል በፖለቲካ ውስጥ የነበራቸውን አብላጫ ድምፅ አሳጥቷቸው የነበሩት ጥቁሮች በተቃውሞና አመፅ እንቅስቃሴ በግንባር ቀደምትነት ሲመሩ ነበር። በተመሳሳይ፣ በብሔር ልዩነት ላይ የተመሰረተው የኢህአዴግ ፖለቲካ ቀድሞ የነበራቸውን አብላጫ ድምፅ የተቀመጡ የአማራና አሮሞ ብሔር ተወላጆች ባለፉት አመታት የታየውን የአመፅና ተቃውሞ እንቅስቃሴ ከፊት በመምራት ላይ ይገኛሉ። ይሁን እንጂ፣ በቀድሞዎ ደቡብ አፍሪካና በአሁኗ ኢትዮጵያ አብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ላነሳው ጥያቄ እየተሰጠ ያለው ምላሽ ፍፁም ተመሳሳይ ነው። እሱም የሕዝቡን የለውጥ ጥያቄ በወታደራዊ ኃይል ለማፈን መሞከር ነው። በዚህ መሰረት፣ ልክ በደቡብ አፍሪካ የአፓርታይድ ዘመን እንደተደረገው፣ ዛሬ በኢትዮጵያ ለተቃውሞ አደባባይ የወጡ ንፁሃን ዜጎችን በጥይት በመግደል፣ የተቃውሞ ፖለቲካ መሪዎችን የረጅም አመት እስራት በመፍረድና በማሰር የሕዝቡን ጥያቄ በኃይል ለማኮላሸት ጥረት እየተደረገ ነው። በሦስተኛው አስር አመት ልክ የአፓርታይድ ስርዓት እንዳደረገው ሁሉ፣ በኢትዮጵያም የተነሳውን የሕዝብ አመፅና ተቃውሞ ለመቆጣጠር የአስቸኳይ ግዜ አዋጅ ታውጇል። በዚህም፣ የሀገሪቱን መከላከያ ሰራዊት እንደ ፖሊስ በመጠቀም የሕዝቡን የፖለቲካ መብትና እንቅስቃሴ በወታደራዊ ኃይል ለማፈን እየተሞከረ ነው።

በአጠቃላይ፣ ከአብዛኛው የሕብረተሰብ ክፍል ከሚያነሳው የለውጥ ፍላጎት ጋር አብሮ መሄድ የተሳነው ፖለቲካዊ ስርዓት ይዘጋል። የዛገ፣ ያረጃ ፖለቲካ ደግሞ አመፅ ይወልዳል። ለምንና እንዴት የሚለውን በቀጣይ ክፍል እንመለስበታለን።